

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

Լ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1956

≡ ՓԵՏՐՈՒԱՐ-ՄԱՐՏ ≡

ԹԻԻ 2-3

ԽՐԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՃԺՄԱՐԻՏ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

«Ես եմ համապարհ, համարժեքիս եւ կեանք.
ոչ ոք զայ առ Հայր երբ ոչ ինեւ»:
(Յովհ. Ժ.Ի. 6)

Աստուածաշունչ զիրքերուն սկիզբէն մինչեւ վերջը, շատ անգամ յիշուած
և խորունկ իմաստ ու նշանակութիւն ստացած բառերէն մին է ճանապարհը:

Իր սովորական իմաստին մէջ անիկա կարեւոր է մեր առօրեայ ընթաց-
քին ուղղութիւն տալու համար: Ճամբան, առհասարակ կը նմանի առտնին
գործածութեան մէջ եղող ու է առարկայի մը, իրի մը, որուն կարեւորութեան
յաճախ չենք անդրադառնար, այլ սակայն անոնք մեր կեանքին մէջ ունին ի-
րենց տեղը և կարեւորութիւնը: Մեզմէ ու է մէկուն կրնայ պատահած ըլլալ
որ անցնի քարքարուտ ու դերձուկ ճամբաներէ կամ կանոնաւոր ճամբայ մը
զոյութիւն չունեցող վայրէ մը: Յայնժամ միայն կ'ըմբռնենք ճամբուն անհրա-
ժեշտութիւնը, ինչպէս պիտի զգայինք կարեւորութիւնը առօրեայ գործածական
իրի մը կամ առարկայի մը:

Առանց կանոնաւոր ճամբայի, դատապարտուած ենք կորսուելու, նիւթա-
կան հասկացողութեամբ, ինչպէս կը պատահի ատիկա անապատի և ծովու ճամ-
բորդներուն: Ուստի՝ ճամբան միջոց մըն է նպատակի մը հասնելու, ու որքան
որ նպատակը ազնիւ է և կարևոր՝ այնքան աւելի ճամբան արժէք կը ստանայ:

Իւրաքանչիւր անհատ որ աշխարհ կուգայ անհրաժեշտաբար պիտի ըն-
թանայ ճամբէ մը հասնելու համար իր նպատակին, անդրադոյն վախճանին:
Այս իմաստով հետեւաբար կեանքը ևս ճամբայ մըն է և ունի բազում շաւիղ-
ներ: Եւ որովհետեւ ճամբաները կ'առաջնորդեն և ուղղութիւն ցոյց կուտան,
մենք իւրաքանչիւրս կ'առաջնորդուինք և կ'ընթանանք զանազան շաւիղներէ,
համաձայն մեր խառնուածքին, կոչումին և դաստիարակութեան:

Ոմանք կեանքի ինչ ինչ բերումներով, շլացած նիւթական կեանքի մը
պարզեցիկ բարիքներէն, կ'որդեգրեն նիւթապաշտական ուղի մը և հետամուտ
կ'ըլլան անոր՝ իրենց առջև խափանուած տեսնելով ուրիշ ու է ելք, դէպի՝ այլ
նպատակներու բացուող ճամբաներ:

Ոմանք — սոսկական մահկանացուներ —, կ'ընդունին կեանքը իրրեւ
տուեալ մը, կ'ապրին կենդանական և բուսական իրենց կեանքը, խոնարհ ու
անհանգէս, և բոյսի ու կենդանիի նման կ'անցնին կեանքի ճամբէն:

«Անդ եղիցի ճանապարհ մաքրեալ, և ճանապարհ սուրբ կոչեսցի և մի անցցէ ընդ նա պիղծ» (Ես. ԼԵ. 8) :

Քրիստոնեաները առաջին անգամ «ճանապարհորդակից» կը կոչուին յունարէն խօսող հրեայ համայնքին մէջ, հասկցնելու համար իրենց Քրիստոսի հետեւորդ ըլլալը : Գործք Առաքելոցի Թ. զլսուն մէջ կը կարդանք որ Սողոս արտօնազիր մը կ'ուզէ քահանայապետներէն Գամասկոս երթալու որպէսզի հոն «զորդացէ այնր ճանապարհաւ՝ արս կամ կանայս, կապեալս ածցէ յերուսաղէմ» : Աւելի ետքը, զարձեալ Գործք Առաքելոցի մէջ, քրիստոնեաները կը կոչուին նազովրեցւոց հերձուած, որուն ի պատասխան Պօղոս կը զրէ. «Եթէ ըստ ճանապարհին զոր ասեն հերձուած, այնպէս պաշտեմ զհայրենի Աստուածն, հաւատացեալ ամենայնի» : Բնականաբար առաջին քրիստոնեաները չէին փափաքեր հերձուած կոչուիլ, այլ՝ նախապահորդակից : Հետեւեալ արդէն բացատրութիւնն էր որ կը գտաւ և կ'որոշէր առաջին քրիստոնեաները միւս հրեաներէն :

Հին Կտակարանին մէջ օրինակներ չատ կան բացատրելու համար նախապահին նշանակութիւնը և դերը կեանքին մէջ : Հին Կտակարանը կը բացատրէ երկու ճամբաներու գոյութիւնը, մին կեանքի, միւսը մահուան. բարին և չարին. լոյսին և խաւարին ճամբան : Բարութեան, լոյսի և կեանքի ճամբաները, բնականաբար կը նշանակեն Օրէնքի համաձայն ապրուած կեանք մը : Հրեաներ, սկիզբէն ի վեր մեծ կարևորութիւն կ'ընծայէին Օրէնքին. կանոնաւորութեամբ իրենց մատաղները կը բերէին Տաճար, և իրենց բոլոր պարտաւորութիւնները կը կատարէին ըստ կարելոյն անթերի, որուն համար մարգարէները կը ծառանային իրենց ժողովուրդին դէմ, որովհետեւ Տէրը մատաղի, նոխազի, տատրակներու արեան պէտք չունէր, այլ սուրբ սրտի և ճշմարիտ հաւատացեալներու՝ որոնք ներքնապէս կ'ապրին սուրբ կեանք մը և ոչ թէ լոկ ցուցամոլութեան համար կ'ընեն իրենց տեսակ մը ընկերային-բարոյական-կրօնական պարտաւորութիւնները :

Քրիստոսի ճանապարհորդակից ըլլալով ուրեմն, քրիստոնեաներ զիտէին կեանքի ճշմարիտ ճամբան, համաձայն Յիսուսի ուսուցումներուն : Երկու ճամբաներու զադափարը, այնքան յստակ կերպով մատնանշուած Հին ու Նոր Կտակարաններուն մէջ, կը շարունակուի նաև Առաքելական Թուղթերուն և Աւետարաններուն մէջ ևս : Լոյսի և խաւարի ճամբաներն են անոնք. մին՝ դէպի փրկութիւն և միւսը դէպի կործանում առաջնորդող : Լեւրան քարոզին մէջ, Մատթէոս Աւետարանիչ ամենայն պարզութեամբ և վերջնականապէս կը բացատրէ զայդ. — «Մտէք ընդ նեղ դուռն, քանի՜ ընդարձակ է դուռնն և համարձակ ճանապարհն՝ որ տանի ի կորուստ, և բազումք են որ մտան են ընդ նա : Քանի՜ անձուկ է դուռնն և նեղ ճանապարհն՝ որ տանի ի կեանս, և սակաւք են որ գտան են զնա» (Մատթ. Է. 13-15) :

Բոլոր անոնք որոնք ճանապարհորդակից են իրարու, զիրար կը հասկնան, զիրար կը մխիթարեն և բարեկամներ են իրարու, եթէ անոնց նպատակն է քալել դէպի Աստուած՝ Քրիստոսի ճանապարհէն : Ըշմարիտ բարեկամներ կրնան ըլլալ անոնք միայն, որոնց նպատակը նոյնն է և վսեմ : Յիսուս այս իսկ պատճառաւ իր աշակերտները կոչեց իր բարեկամները : Ահա թէ ինչու ճշմարիտ արուեստագէտները, զիտունները, առաջնորդները, բարեկամներ են իրարու :

անոնք միևնոյն նպատակը իրագործելու կը միտին։ Անոնց զերազոյն նպատակը ճշմարտութիւնն է, զանազան մակարդակներու վրայ։

Բայց «ի՞նչ է ճշմարտութիւնը» կը հարցնէ մարդը, ամէն անգամ որ ինքզինքը գտնէ կեանքի թոհուրոհին մէջ շուարուն։ ամէն անգամ որ վրիպի իր այս կամ այն նպատակը իրագործելու ճիղին մէջ։ ամէն անգամ որ չըջապատուած զգայ ինքզինք ուրիշ ճամբաներէ գացող մարդերէ, որոնք ըստ իրեն անարդար են և անխիղճ։ Եղբայր եղբօր դէմ զազան, մարդը՝ մարդուն թշնամի։ Բայց ի՞նչ է ճշմարտութիւնը. այսպէս հարցուց Պիղատոս, հռովմէացի աղուէս իմաստունը՝ Յիսուսին, առանց անդրադառնալու որ ճշմարտութիւնը իր դիմաց կեցած էր։ «Ես եմ հեմարսոթիւն» պատասխանեց Յիսուս Պիղատոսին։ Ճշմարիտ քրիստոնեան հետևաբար ան է որ իրեն կեանքին մէջ զերազոյն նպատակ դրած է հասնելու ճշմարտութեան՝ որ յայտնուեցաւ պատմութեան մէջ Յիսուսի Անձով։ Ոչ ոք Յիսուսէ առաջ և ոչ ոք Յիսուսէ ետք չէ համարձակած խորիմանալ և խորզոյլ այս նախադասութեան լրիւ էութիւնը։ Մարգարէներն ալ ճշմարտութեան մասնիկներ յայտնաբերած են իրենց ժողովուրդին, ժամանակին մէջ, բայց Յիսուս էր միայն որ Իր Յարութեամբ սրբագործեց զայն։ Խօսքը միայն չի բաւեր, կարևոր է նաև գործը. ու երբ իրար կը հանդիպին ասոնք կեանքին մէջ, կ'իրագործեն ճշմարտութիւնը։ Մարդուն կամբը ևս երբ կը հանդիպի և կ'ենթարկուի Աստուծոյ կամքին, կ'իրագործէ ճշմարտութիւնը։

Հակառակ որ Քրիստոնեայ կը կոչուինք Աւագանի և Ս. Հոգիի մկրտութեամբ, բայց քրիստոնեաներ չենք, այնքան ատեն որ ճանապարհորդակից չենք Քրիստոսի, որովհետև ճանապարհորդակից կ'ըլլանք միայն անսահման դոհոյութեամբ և ճիգով։

Երբ ազգի մը մէջ, այդ ազգը կազմող անհատները միևնոյն նպատակը իրագործելու կը միտին ճշմարտապէս, անոնք ճանապարհորդակից են, հետևաբար բարեկամներ՝ և միութիւն մը կը կազմեն։ այդ միութիւնը կը քակտի, երբ մասերը մի և նոյն նպատակը իրագործելու չեն միտիր։ Մի և նոյն նպատակը իրագործելով միևնոյն ոճը կը ստեղծեն, որ կ'արտայայտուի նիւթական և իմացական (արուեստ), կրօնական (հոգևոր) մակարդակներու մէջ, այնպէս ինչպէս տիեզերքը միութիւն մը և ամբողջութիւն մը ըլլալով կը միտի նոյն նպատակին, այդ ամբողջը ստեղծող Արարչին։ Տիեզերքի ամբողջութեան վրայ տիրապետող կը տեսնենք մէկ զօրութիւն որ նախախնամող Աստուածն է, և որ կ'արտայայտուի նիւթական (բնութիւն), կենդանական (կենսաւոր), իմացական-բանաւոր (մարդը) և կրօնական (հոգևոր) մակարդակներու վրայ։ Իրաւամբ իմաստասէրը կը հիանայ երկնքին, երբ կը գիտէ զայն աստղադարձ զիշերին մէջ։

Հայ ժողովուրդը կեանքի բոլոր մակարդակներուն վրայ իջեցուցած է միակ ոճ մը, ճանապարհորդակից ըլլալով Յիսուսին, Անոր ներկայութիւնը իրողապէս խորիմանալով և խորզոյլով, — ներապրելով։

Անհրաժեշտ է ճամբան, առանց որուն կը կորսուինք, բայց որով կը փրկուինք։ Հայ. եկեղեցին Յիսուսի մարդեղութիւնն է, որով հայ հաւաքականութիւնը փրկող միակ ճանապարհը։

Ճանապարհորդակից ըլլանք Յիսուսի, դէպի ճշմարտութիւն և յաւիտենական կեանք։